

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 587 So. Centre Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se"

PAZITE!

na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepi tega spodaj ali na ovitku. Ako je številka tedaj vam sprihodno, pošljite nam to številko našega lista poteče naročnina. Prosimo ponovite jo takoj.

Stev. (No.) 62.

Chicago, Ill., 17. novembra (November), 1908.

Leto (Vol.) III

Sodrugom! Slovenskim delavcem!

Pričenši z današnjo številko bo "Proletarec" spet izhajal v večji obliki.

To je bilo potrebno, kajti dosedanja pratikarska oblika lista ni ustrezala našim potrebam niti se ni moglo s tako obliko vtrditi listu čiste gnotne podlage.

S povečanjem lista se je povečal obseg berila, a povečali so se tudi stroški.

Naši aktivni sodrugi in somišljeniki, ki se trudijo za "Proletarca", naj to vzamejo na znanje in se z večjo vneto agitirajo za list, da bo lahko zmagoval povečane stroške in si zagotovil trden obstanek.

Minoga sodrugom ni bilo po godu, da smo v zadnjem avgustu izhajali list, in izgovarjali se so pozneje, da s tako majhnim listom ne morejo dobiti naročnikov niti drugače pomagati listu. Well, z odločno vestjo lahko rečemo, da če bi takrat ne bili pomanjšali lista, — ampak bi "Proletarca" ne bilo več. Tako smo pa vendar zmagali eno leto več in ohranili tednik, brez katerega nikakor ne smemo biti.

Ugodili smo vam, sodrugi, povečali smo vam list in sedaj pričakujemo od vas, da storite svojo socialistično dolžnost.

Z resno besedo vas kličemo na resno delo. Nikdar, od kar eksistira "Proletarec", nismo še tako potrebovali pomoči od vas, kakor je potrebno danes. Vi veste, da dobra eksistenca "Proletarca" je odvisna od vas, od vašega dela, katerega žrtvujete listu.

Dokler ni list dodobra razširjen med delavsko maso, dokler nima milijonov par tisoč stalnih naročnikov, tako dolgo je njegova eksistenca nesikurna. List mora med rojake, med take rojake, ki ga še ne poznajo.

In to je naloga in najsvetejša dolžnost naših agitatorjev! Na delo, na delo! Vsak, kateri ima našo naročilno knjižico, naj se poda na ulice in teden. Novi naročniki so nam najboljša garancija, da hočete "Proletarca" in nasprotno vamni spet garantiramo, da z obilnim razširjenjem novih naročnikov je obstanek lista zagotovljen.

Če se oglazite, da ste voljni iti na delo za list in pomnožiti našo maso s novimi naročniki, nam je to dokaz, da ste z nami, da je i naša želja, da se ohrani, vzdrži in napreduje naš edini slovenski socialistični list v Ameriki in mi bomo storili vse, da zadovoljimo našim željam in čitatelje našega lista z vsem kar sploh mora dandanes imeti delavskim slojem delavski list.

Če bo pa še v nadalje v naših vrstah tista brezbriznost, mlačnost in nedelavnost kot je bila semtertje doslej, potem je kriza za list zopet neizogibna in morda bo to kriza, ki ga pokoplje. Dve poti torej imate!

Obenem tudi opominjamo in prosimo tiste sodr. naročnike, katerim je potekla naročnina, da isto poravnajo, oziroma, ponovijo za bodočo leto. Kdor tega ne stori najzadnje v dveh tednih ali pred 1. decembrom, bomo mu preklicali list. Vsak, ki se v resnici zanima za "Proletarca", bo to rad storil; kdor nima dela, da tega ne more storiti; naj nam pa naznani.

Še enkrat: VSAK SODRUG IN SOMIŠLJENIK NAJ SE OGLAŠI, DA VEMO PRI ČEM DA SMO.

Izdajatelj "Proletarca".

SPOMIN NA NAŠE MRTVE.

Pred nekoliko dnevi — 11. novembra — je preteklo 21 let od kar je ehicaška kapitalistična mafija s svojimi znani, zloglasni, strahopetni justični umor nad štirimi delavskimi agitatorji, kateri so se vse svoje življenje borili za interese svojih delavskih sotrpinov. Žrtve tega umora so bili August Spies, Albert R. Parsons, George Engel in Adolph Fischer; peti, Louis Lingg, si je dva dni pred umorom v ječi sam končal življenje. Prvim štirim je krvnik na željo pobesnila ehicaških kapitalistov dne 11. novembra 1887 v tukajšnji okrajni ječi zadržal vrati.

Spies in tovariši so bili obdolženi, da so v glasovitem štrajku v McCormickovih tvornicah v Chicagu spomladani leta 1886 hujskali delavce in da so vprizorili znano krvavo tragedijo v noči 4. maja 1886 na Haymarket Square, ko je med dole policaje, kateri so hoteli razgrniti javni delavski shod, od neke padla bomba in ubila sedem policajev ter ranila okrog 60. drugih oseb. Še danes ni dokazano — niti nikdar ne bo! — da bi kateri od umorjenih agitatorjev vrnil tisto bombo — kapitalistični sodniki so to tudi dobro zrali — da ameriški delavci pred 20. leti še niso bili tako zavedni, da bi se potegnili za svoje nedolžne brate, kakor so se lani za Haymarket in njegova dva tovariša. Spies in tovariši so bili brez moči, da bi dokazali svojo nedolžnost, zato jim je sedem let pozneje javno priznal nepozabni illinojski sodnik Altgeld, in tako se moči za delavska prava, katerim so dali zvisti do zadnjega diha, umor na nasilne smrti na vislicah.

Zavedni delavci, ne samo v Chicagu ali v Ameriki temveč po celem svetu, spominjajo se vsako leto dne 11. novembra mučeniške smrti svojih tovarišev. V Chicagu je vsilil 11. novembra, kakor obojno vankano leto, delavski sestank v Brands Halli, vogel Erie

and No. Clark St., in predpoldne istega dne je posebna delavska deputacija posetila v Waldheimu grob naših mrtvih, na katerega je položila krasen venec.

Enindvajset let že počivajo v gomili Spies, Parsons, Engel, Fischer in Lingg. Gomilo krasijo veličastni spomenik — delo zavednih ameriških delavcev —, a nad gomilo tulijo orjaški glasovi, glasovi socialne revolucije, ki se širi liki plamen po vsej zemeljske krogli; glasovi vstajajočega proletarijata, ki se bo nekoč maseval nad privilegiranimi moriči za nedolžne žrtve v gomili. Zavedno delavstvo vstaja bolj in bolj. Ze se izpolnjujejo zadnje Spiesove besede, katere je izrekel, ko mu je krvnik devalviral okrog vratu: "Prišel bo dan, ko bo naše molčanje v grobu močnejše, kakor pa glasovi, katere danes zadavite."

Taft je izvoljen. Nastanejo li sedaj boljši časi? "Bog ve!"

Socialistom se očitja, da hoče socializem oprati tudi revnejše sloje privatnega lastništva. Koliko privatnega imetja pa imajo siromašni, delavski sloji?

Časopisi poročajo, da je dal milijonar Vanderbilt zavarovati igrače svojim otrokom za \$25.000. Delavci pa ne morejo zavarovati svojih lastnih življenj, kam bi še zavarovali življenja ali celo igrače svojih otrok.

Newyorški bankir Henry Clews, je nedavno v svojem govoru pri Maine Bankers' Association povedal sledeče: "Letošnja gospodarska kriza je opomogla mnoge kapitaliste. Malo pred krizo, so prodajali delnice po visokih cenah, a ko se je kriza pričela, pokupili so za neznatne cene vse nazaj. Ti močje so na tihem pozdravljali krizo." Tu jih imate! Kapitalisti so kovali denar iz vaše mizerije in bede.

VOLITVE.

750.000 socialističnih glasov.

Rezultat predsedniških volitev je že vsem znan. Taft je izvoljen predsednikom Zed. držav s 170 glasovi elektoralne in okrog 1.200.800 glasovi volilne večine. Dobil je 326 elektoralnih glasov, a njegov "nasprotnik" Bryan pa 157. V kongres je izvoljenih 213 republikanov in 178 demokratov, kar pomenja 35 glasov republikanske večine. V državi Illinois je ponovno izvoljen gubernorjem republikanec Deneen. Republikanci so zmagali v veliki večini povsod razen južnih držav, katere se še ponašajo, da so "solid democratic".

Glede natančnega števila socialističnih glasov nismo še danes na jasnem. Zveržena poročila prvih par dni po volitvah ne odgovarjajo resnici. Oficijska poročila se brigajo samo za republikanske in demokratične glasove; socialisti se moramo zadovoljiti le s poročili naših sodrugov iz vseh krajev, ktera pa prihajajo zelo počasi. Gotovo pa je, da bo število vseh socialističnih glasov naraslo nad 650.000. Napredovali smo torej za 250.000 glasov v zadnjih 4 letih.

V Chicagu je dobil sodr. Debs 18.885 glasov; pred štirimi leti je dobil Debs tukaj nad 40.000, a več kot polovica je bilo demokratičnih. V New Yorku je dobil Debs 27.000 glasov; po vsej državi pa 54.000. Za New Yorkom se je najbolj odlikovala Pennsylvania. V samem Pittsburgu so socialistični glasovi napredovali za 600%; v Cambria County-u, kjer so slovenske naselbine, je imel Debs 7000 glasov. V vsej Pennsylvaniji je bilo okrog 30.000 glasov.

Velik napredek socialističnih glasov je belježi tudi na Zapadu in Jugu, od koder pa ni še vseh poročil. V državi Oklahoma je dobil Debs 27.000 glasov proti 4443 glasom l. 1904. V Tennessee smo napredovali za 500%; v Idaho je dobil Debs blizo 10.000 glasov; v Washingtonu 15.000. V St. Louisu, Mo., ima Debs 6000 proti 5000 l. 1904.

Wisconsin je ostal trdna socialistična trdnjava. Pet socialističnih zastopnikov je izvoljenih v državno postavodajo in eden v državni senat. Ostali naši kandidati so propadli s častno manjšino od 5 do 30 glasov. Sodr. Albert Welte, kandidat za kongresmana, je propadel samo za 35 glasov. V Milwaukee je dobil Debs 17.279 glasov; vseh glasov v tem mestu je pa bilo 18.388. V državi Wisconsin je bil sploh najljutejši boj med socialisti in nasprotnima strankama. O tem piše "Chicago Record Herald" z dne 4. nov. sledeče: "V skrajni nevarnosti, da pride socialist v kongres, je Business Men Association v tamšnjem distriktu pritiskala v zadnjem trenutku s silno agitacijo (in goljufijo tudi, seveda! Op. ured.) in tako pripomogla, da je z neznatno majšino zmagal republikanec."

Najznačilnejša je pa pridobitev socialističnih glasov v farmerskih mestecih po Wisconsinu, Minnesoti in drugih severozapadnih državah. To mesteca, kjer ni imela naša stranka pred štirimi leti niti jednega glasa, a letos jih je po 10, 15, 20 do 30 glasov. V nekaterih krajih je imel Debs celo večino nad Bryanom in Taftom n. pr. v Kien, Wis., Debs 99 in Bryan 98 glasov; Oak Lake, Minn. Debs 16, Bryan 1 glas, a Taft pa nobenega. To dokazuje, da se tudi ameriški kmetje počasi zavedajo, da se sodijo tudi oni v proletarski razred.

V Sharonu, W. Va., ki je premoškarski kraj, je imel Debs tudi večino; dobil je 560, Taft 465 in Bryan 392 glasov. Tudi premoškarski kmetje se zavedajo svojega razreda.

Po najnovejših poročilih se zatrjuje, da bodo socialistični glasovi narasli na 750.000.

"Dobri časi".

Po kapitalističnem leksikonu pomenijo "dobri časi" za delavce: imeti pravico delati, robovati in gromaditi dobiček kapitalistu. "Dobri časi" za delavca so torej odvisni od kapitalista, kateri ima zmiren, dobre čase. Tako saj nemisleči delavci razumejo to stvar. Ako nima kapitalist boljših časov, potem delavce sploh ne more živeti. Kapitalist mora najprej sebi zagotoviti dobre čase in potem šele pride delavec na vrsto — če sploh pride kdaj. Kapitalist pravi delavcu: Pridem bodi in ubogaj, pa ti bom dal "dobre čase".

In delavci so res "pridni" in "poslušni". Dokazali so to 3. novembra. Delavci so glasovali za Tafta, kateri jim je po kapitalističnem časopisu obljubljal "dobre čase" — če bo izvoljen. Taft je sedaj predsednik, kapitalizem je rešen, denar je zmagal! Bandi kapitalistov in človeških trosov delavci zagotovili "dobre čase" še nadaljja štiri leta.

Kje so pa delavčevi "dobri časi"? O, so že tukaj! Vzemite v roke kapitalistične liste od prvega do zadnjega s Sakserjejin "Glasom Naroda" v roki. Tam je tiskano z debelimi črkami, da so takoj po izvolitvi Tafta priromali "bolji časi" — prosperiteta se vrača z brzimi koraki — obilo dela v vseh krajih — tvornice se odpirajo in na stotine delavcev se vrača na delo in tako dalje.

Brezposelnemu delavcu se zdi, da sarga, ko čita take novice. "Kje so vendar ti 'dobri časi'?" se vprašuje marsikteri revež, ki je že vso leto in mesec ali pa celo leto in brez dela, ko zastoj se danes berači za istega okrog tvornice.

Kapitalisti so po nekterih krajih dobro izkoristili Taftovo zmago; dali so te dni zaslužka par sto delavcem in sedaj kričijo, da so to storili le radi tega, ker je Taft izvoljen. Naj jim to verujejo tepci in slepi, mi razsodni delavci jim ne. Vsak pameten človek ve, da kapitalist nima od zaprtih tovarn nobenega dobička. Če hoče torej kapitalist ohraniti svojo prosperiteto in nadalje gromaditi kapital, mora odpreti svoje tovarne ali rudnike in pogoniti mašine v tek brez oziroma naj bo predsednik republike Peter ali Pavel. Seveda tupa človeška masa tega ne razume, zato se ji pa meče pesek v oči in laže, da je započeto delo omogočil samo vsegamogočni Taft.

Ampak ko bi le to bilo, da je namreč tri četrtine delavske "prosperitete", ki je baje sledila Taftovi izvolitvi, — samo na papirju. Resnica pa je, žalostna resnica, da spričo vračajoče se "prosperitete" v kapitalističnem časopisu, še v nadalje odpušča delavce in zmanjšujejo delavni čas in s tem mezdo.

Evo zanesljivih poročil: Wheeling, W. Va. 12. nov. — Železnica Baltimore and Ohio je v tukajšnjih svojih delavnicah zmanjšala delavni čas. Mašinisti, mizarji, popravilci in pomagali so dobili "notice", da bodo odslej delali namesto deset samo osem ur na dan, kar naravno pomenja tudi znižanje plače.

Panama, Ky., 10. nov. — Železnica Illinois Central je iz tukajšnjih svojih delavnic odslavila 200 mož in ostalim delavcem naznaila, da jim je znižan delavni čas od 9 na 8 ur.

Danville, Ill. — V tukajšnjih tvornicah so znižali 1000 delavcem delavne ure od 9 na 8 ur. Pred volitvami se je tukaj delalo dan in noč, samo da se je pridobilo delavce, da so 3. nov. glasovali za Tafta in Joe Cannona.

Paducah, Ky., 9. nov. — Takoj tretji dan po volitvah so v tukajšnjih I. C. tovarnah odslavili 280 delavcev. Na stotine praznih tovornih vagonov se nahaja tukaj, a vsak dan jih prihaja še več.

Toliko za danes.

In to se je dogodilo po volitvah, ko je bil Taft že izvoljen predsednikom.

Gospoda uredniki kapitalističnih listov, ali se to pravi, da se bližajo bolji časi za delavce?

MEDNARODNA SOCIALNA DEMOKRACIJA IN SEDANJI POLITIČNI POLOŽAJ.

V predpreteklem tednu se je vršila v Bruselju konferenca mednarodnega socialističnega biroa. Na tej konferenci se je razpravljalo o sedanjih političnih situaciji. Pred konferenco se je vršil javni ljudski shod na katerem so govorili zastopniki različnih narodov. Posebno je bil burno pozdravljen sodrug Varandian, ki je zastopal turško socialno demokracijo. Pozdravil je zbor v imenu svoje stranke ter podal za tem jasno sliko bojev, ki se vrše med kristjani in muslimani katere neti popovstvo obeh cerkva. Narode se ščeva enega proti drugemu, končno se je vendar mladoturkom posrečilo združiti te narode v bratsko slogo in tako je bilo mogoče uničiti sultanov despotizem in ohraniti svobodi in napredku tudi turške narode. Toda komaj se je začelo novo življenje, so bile druge civilizirane države, ki bi bile s svojim obnašanjem kmalu razdrle vse dosedanje naše delo in vso nado in upanje v boljso in lepšo bodočnost. Mi je rekel govornik — smo prepričani, da se bo znala mednarodna socialna demokracija upreti vsakemu poskusu, ki bi bil zoper napredek in svobodni razvoj turških narodov. In prišli smo danes k vam, da zagotovite, da bo imela nova Turčija po vsem svetu svojega najiskrenejšega prijatelja v proletariatu.

Sodrug Avramov zastopnik bolgarske socialne demokracije je rekel, da ni donesla neodvisnost Bolgarske proletariatu nobene svobode. Delavstvo je brezpravno in izven vsakega zakonodajstva. Bolgarsko ljudstvo nima nobenih koristi od šovinizma in militarističnega pokreta. Nadalje so govorili še sodrugi Nemeš za češke socialne demokrate, Pernerstorfer za nemške itd. Po daljši razpravi o aneksih Bosne in Hercegovine je shod na predlog sodruga Furnemonta sklenil sledečo resolucijo:

Javni ljudski shod, ki se je vršil v Bruselju dne 10. oktobra 1908 v "Maison du peuple" ponovno utrjuje energično voljo proletariata celega sveta, da se ohrani med narodi še nadalje mir ter da bo napovedal najodločnejši boj proti uničujočemu kapitalističnemu militarizmu. Raznim socialističnim skupinam se nalaga pa, da izvršujejo poverjene jim sklepe iz Stuttgarda.

Shod se je zaključil s pevanjem mednarodne pesmi.

Prva točka dnevnega reda na prvi seji konferenc je bila vprašanje, ali se sprejme predlog angleške Labor Party, ki je prosila za sprejeme v mednarodno socialistično zvezo. Predlog je bil sprejet: Labor Party je torej smatrati za socialistično stranko.

Druga točka je bila "Politični položaj in razmere na Balkanu". O tej stvari se je razvila zelo obširna debata, po kateri se je sprejela od sodrugov Vaillant in Adlerja predlagana resolucija, ki izreka, da je dolžnost socialistov vseh dežela, upreti se vsakemu motenju miru, za katero so odgovorne vladajoče stranke.

Delavce je zato brez dela, ker ne lastuje mašin in delavnega orodja. Ima pa delavce orodje, s katerim si lahko prilasti vsa delavna sredstva. To orodje je glasovnica. Pri zadnjih volitvah se je pa pokazalo, da ogromna večina ameriških delavcev ne poseduje še niti tega orodja; vse, in še delavčeva pamet je v rokah kapitalističnih bosssov. Ubogi mezdni sužnji!

Od blizo in daleč

Vera je privatna stvar — pravi tudi Roosevelt.

Tekom minule volilne borbe so mnogi ameriški časopisi pisali, da je kandidat in sedaj novoizvoljeni predsednik Taft — brezverec. To je razburilo nekatere katoliške nestrpnosti in pisali so Roosevelt, da je to resnica. Sedaj je obelodanjen njegov odgovor.

Roosevelt najprvo pravi, da odgovorja na ta vprašanja šele po volitvah, ker ni hotel mešati vere s politiko in na to nadaljuje v tem smislu: "Mr. Taftu se pred bacuje, da je brezverec, toda to je njegova privatna stvar, ki se nikogar drugega ne tiče. Kdor vlada čisto vero v politični boj, ta dela nasilje svobodno vesti. V naši republiki je mnogo državljanov, katerim je vera deveta briga, a so vseeno dobri državljani. Sam nepoznani predsednik Lincoln, kateri je odpravil zamorsko sužnost, ni pripadal nobeni cerkvi. V administraciji naše republike sedijo brezverci, protestanti, katoliki in židje ..."

Z eno besedo pravi Roosevelt: vera je privatna stvar človeka in vsakdo naj veruje kar hoče. Tako pravimo tudi mi socialisti: V vsakem pogledu naj bo vsakdo svoboden.

Tako je tudi bilo do sedaj v Ameriki. Nihče te ni vprašal, kaj ti veruješ ali kajne veruješ. Ljudje se niso nikdar prepirali in klali radi verskih vprašanj, kakor se koljejo v Evropi. Mračnjaki-farji, večinoma katoliški, so pa prišli sedaj ruvati tudi tukaj. Teden so silovitejši.

American Federation of Labor zboruje.

9. novembra t. l. je bila otvorjena v Denveru, Colo., 55. konvencija organizacije American Federation of Labor (Ameriška delavska zveza). Konvenciji prisostvuje okrog 400 delegatov raznih strokovnih unijsirom Zed. držav. Predsednik Gompers je takoj prve dni naletel na velik odpor od strani mnogih delegatov vsled znanega intrigiranja z delavskimi glasovi v prid propadlega Bryana pri minulih volitvah. Najbrž bo pa Gompers spet ponovno izvoljen predsednikom A. F. of L., kajti večina delegatov je še na njegovi strani. Veliko delegatov je za to, da A. F. of L. vodoče v politiki zavzame socialistično stališče.

Multimilijonar obsojen v 15letno ječo.

Kapitalistični spekulanti, bankir, kralj ledu in multimilijonar Charles W. Morse v New Yorku je bil prošli teden radi mnogih prevar in sleparskih finančnih newyorškim zveznim sodiščem obsojen na 15 let ječe. Morse je bil silno potr, ko je slišal stotoj obsojbo. "Ko bi me obsodili v dosmrtni zapor, bilo bi mi čisto vseeno," dejal je, ko so ga odvedli v celico, v kakršno redkojedaj zaide kak ameriški kapitalist.

Obsodba nad kapitalistom in izvršitev obsodbe, sta pa v Ameriki dve stvari. Vsled tega dvomimo, da bi prevarant Morse kdaj prestal svojo zasluženo kazen. Prestal je ne bo zato, ker je — milijonar.

Znamenje "dobrih časov" po volitvah.

4. novembra, to je prvi dan po volitvah, je v Chicagu padal priletojni sneg; pritiskal je obenem hud mraz. Mestni zdravstveni oddelek je z ozirom na brezposelne delavce, ki so tega dne prišli od vseh strani in iskali gorkega zavetja, objavil sledeče: "Mesto Chicago bo že skrbelo za svoje brezposelne reveže, a svarimo pa tiste, ki pridejo iz drugih mest semkaj, da naj raje ostanejo kjer so, kajti Chicago bo take ljudi sprejel z odprtim orožjem in edini gorak prostor za nje bo Bridewell (ječa)."

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by
South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.

JOHN GRILIC, President;
JOHN PETRIĆ, Secretary;
ANTON PREREN, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada,
\$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries
\$2 a year, \$1 for half year.

ADVERTISING RATES ON AGREEMENT.

NASLOV (ADDRESS):
"PROLETAREC"
587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

31

Našim sodrugom.

Kampanja je končana in sedaj je moja prva misel — zaupanje in lojalna podpora, ktera mi je bila izkazana po vseh krajih Zdr. drž. Ni je bilo ure v tem velikem boju, ktere bi ne preživel v bratstvu in ljubeznivi oskrbi naših sodrugov. To je najlepša stran te kampanje, kajti iz nje veje pravi duh socialističnega združništva, ktereja je rodilo naše gibanje in ktero ostane, dokler ne triumfirajo socializem.

Edina neugodnost pri tem, ktero vsi občudujemo, je bila bolezen sodruga Ben Hanforda. Želel je iz srca iti v bitko, kjer je bil vedno doslej, toda žrtvuje se vidno svojem delu in idejam, omagal je telesno in izostati je moral iz bojnih vrst. Njegova sedanja bolezen je dokaz trudopolnega in prenapornega dela in boja, ktereja je preстал mnogo let kot socialist; nadjamo se pa vsi, da se mu kmalu spet povrne zdravje in da kmalu spet stopi v naše vrste kot aktivni bojovník.

Kampanja je bila v resnici sijajna za socialistično stranko. Naši shodi od jednega morskega brega do drugega so bili manifestacija nad vse in takega navdušenja se ni žela nikdar nobena politična kampanja.

Reči moram, da so naši oratorji storili vse, kar so mogli. Stotine in stotine delavskih, mladih in starejših sodrugov je pripomoglo k uspehu. Tudi socialistični listi so storili svoje najbolje za kar zaslužijo največje pohvalo. Naše časopise je v rlo stalo na straži in odbilo vsak napad od strani kapitalističnega tiska s kterm se je hotelo premetiti delavce; sicer so pa letos ni toliko napadalo, kakor se je v prejšnjih kampanjah.

Određni socialistični odbor je tudi dobro vršil svojo nalogo.

Kar se pa tiče posebnega rdečega vlaka, se njegovo delo samo hvali. Diviti se moram le vstrajnemu in oduševljenemu delu vslužbenec na vlaku, kteri so ostali vse čas neupogljivi napram vsem oviram in naporu. Čestitam jim in obenem se jim za ves, zadovoljno prestani trud, najgorkejša zahvaljujem.

Godba na posebnem vlaku je bila velike vrednosti in je tudi dosti pripomogla k uspehu kampanje.

Ko bi imeli tak vlak stalno na potu, bilo bi kmalu po kapitalizmu. Ker sedaj to še ni mogoče upam, da stranka v bližnji bodočnosti stori korake in si omisli svoj vlak, kteri bi neprestano drdel od mesta do mesta in sejal plodno seme socializma.

Dasi sedaj še ne vem, kako stoji socialistični glasovi, vendar nimam dvoma, da pridobitev bo velika. Ljudstvo letos prvič ve, da je socialistična stranka faktor, s kterm se mora računati. Socialisti si moramo samo čestitati na takem agitatoričnem vspehu in obenem zreti s popolnim zaupanjem v bodočnost, ktera nas zagotavlja, da se bliža dan zmage.

Končno, sodrugi širom Zed. drž. zahvaljujem se vam toplo za vso podporo, ktero ste mi izkazali, in vas pozdravljam! — Borili ste se hrabro, a sedaj, brez izgubljanja časa, pripravite se za nadaljnji boj. Kampanja za leto 1912 je naj takoj odpre na celi črti. Mi nimamo vzroka, da bi počivali. Ka-

pitalistični kovrag si bo morda sedaj privoščil kratek odmor, toda mi moramo pa nadijevati boj, dokler ne pade ta kovrag in dokler triumfujejo delavski razred ne okliče socialistične ljudovlade.

Terre Haute, Ind., 3. novembra 1908.

Eugene V. Debs.

Po volitvah.

Volilni boj je končan. Zmagali so republikanci, kot se je že vnaprej znalo. Zmagali so v nacionalnih, državnih in lokalnih volitvah, brez malega na celi črti. Na predsedniški stolec je prišel Rooseveltov "burš" Taft; tudi 61. kongres je z veliko večino republikanski.

Vlada se ni torej spremenila niti za las. Kapitalisti so obdržali docela vse postojanke; menjale so se le osebe, ktere pa z ozirom na splošni položaj ljudstva ne pridejo prav nič v poštev. Te osebe bodo le hlape kapitalistov, ki so še povsod prvi in absolutni vladarji.

Ameriško delavstvo je zopet slepo sledilo svojim "priateljem" in tako zapečatilo svojo grenko usodo za nadaljnja štiri leta. Delavci so tako hoteli — in zato naj pa imajo. Delavci še niso dovolj tepe in izstradani, zato si želijo še več bre in z največjim navdušenjem pozdravljajo kapitalistični korobač. Ogromna večina delavstva je še podobna Jobu v znani židovski pravljici, kteri je radovoljno sedel na kupu gnoja in čim bolj je gnoj smrdel, tembolj je Job prosil boga, da bi mu povečal smrad. Seveda, pri ljudeh, ki mislijo z lastno pametjo, ne zasluži tak človek niti trohice sočutja. Če že kdo na vsak način sili v prepad, pa naj skoči — svobodno mu!

Volilni boj je končan in vprašanje dneva je, kako je izišla iz tega boja socialistična stranka. Zgodilo se je nekako čudo: Dočim nas buržoazne stranke občudujejo in nam odprto priznavajo napredek v splošnem, je večina socialistov nezadovoljnih z volilnim izidom. So sodrugi, ki so tako prepričani s socialističnimi idejami, da že pričakujejo zmage vsak hip. Ampak to ne gre. Socialne revolucije se ne izvrše kar čez noč; rodi jih še le pravi čas. Volilna kampanja je bila res nad vse sijajna. Vendar pa primerjanje vspešne kampanje in mamljivega prekrovanja o milijonu glasov z volilnim rezultatom ne sme še nikogar oplakati.

Res je, da je naša stranka v nekaterih mestih kot npr. v Chicagu dobila manj glasov kakor pred štirimi leti. To se ne da tajiti. Sma po sijajno napredovali po drugih in še celo takih krajih, kjer je doslej imela socialistična stranka malo ali pa nič glasov. Zlasti so se odlikovali farmerski kraji, koder ni imel socializem doslej nobene zaslonbe, 600,000 glasov, ki jih je dobil sodrug Debs, je vse, kakor lepo število, a najbrž jih je še več, kajti iz mnogih krajev se danes nimamo poročil o socialističnih glasovih. Pomisliti pa moramo, da je bilo veliko naših glasov vsled nevednosti volilcev zavrženih in za veliko glasov so nas tudi ogoljufali in okradli, kakor je že navada pri ljubeznjih kapitalističnih organih. Naj bo kakor hoče, in če tudi ni več kot 600,000 glasov, kljub temu smo socialisti napredovali za 200,000 glasov ali za 50 proc. od leta 1904, in s tem napredkom smo popolnoma zadovoljni. Smelo smemo trditi, da dobivamo, ktere je 3. nov. t. l. dobil Debs, so trdni socialistični glasovi.

In to je, kar mi hočemo. En glas pripranežnega socialisti je za našo stranko več vreden, kakor pa pet simpatičnih glasov; na prepričane ga socialisti smemo vedno računati, med tem ko se na polovičarje ali veteranjake ni nikoli zanesti. Ravno to je vzrok, da smo nazadnoli v Chicagu. Valed nezadovoljnosti demokratov napram takratnemu demokratičnemu kandidatu Parkeru, je dobil Debs 1. 1904 v Chicagu nad polovico demokratičnih glasov. Letošnji Debsovi glasovi v našem mestu so pa izključno trdni, socialistični.

Socialisti smo torej v polni meri zadostili našim dolžnostim, a sedaj — s podvojen močjo zopet na delo. Mi ne smemo počivati! Naša kampanja za 1908 se je končala 2. novembra, 3. novembra so bile volitve, a drugi dan, 4. nov., se je

začela kampanja za leto 1912. Kapitalistične stranke zdaj počivajo; delavstvu "prijazni" članki v kapitalističnih listih so takoj drugi dan po volitvah izostali kakor bi odrezali. Tirani so si v sveti, da je kapitalizem za štiri leta spet na varnem. Ne tako mi, socialisti. Na šboj za gospodarsko svobodo delavstva ne sme prenehati niti za trenotek; zlasti moramo razširiti, kar se najbolj da, našo politično organizacijo, ktera je glavna moč stranke. Socialisti ne bomo mirovali tako dolgo, dokler ne dosežemo zmage.

Se nekaj moramo omeniti. Demokratska stranka s svojim Bryanom si je pri zadnjih volitvah skopala grob. Ostanki te stranke se bodo še nekaj časa vlačili semintja, a naposled, kar je konservativnih s demokratov, se pridružijo republikancem, a kar je radikalnih, preidejo v socialistično stranko.

Istotako je mrtev tudi Hearstov "independent" bluff.

Leto 1912 bo našlo v zopetnem volilnem boju v Zed. državah samo dve stranki: kapitaliste v republikanski in delavce v socialistični stranki.

V boj do zmage!

MOČ RUSKEGA KRONANEGA TIRANA SEGA TUDI V AMERIKO.

Amerika ni več pribežališče po svobodi hrepenečih ljudi. Borileci za svobodo, za politično svobodo v Rusiji, kjer vlada v imenu knute in vialie krvavi batjuška, največji morilec 20. stoletja, nimajo več zaslonbe v tej, nekdanji svobodni zemlji. Washingtonska vlada se je ponizala tako globoko, da gre na roke ruskemu caru in mu vrača semkaj pobegle ruske revolucijonarje, kteri so se pregrešili le v tem, da protestujejo proti krvavi strahovladni carjevih biričev, kar je res pravi škandal in sramota za ves civilizirani svet.

Zvezina naselniška oblast je na ukaz zvezinega tajnika Roota s sporazumom ruskega zastopnika nedavno tega pridržala v New Yorku v zaporu Jana Pourena, kteri je pribežal iz Rusije. Ker ruska vlada, da Zedinjene države vračajo le kriminalce, ne pa političnih zločincev, obdolžila je Pourena umora, ktereja pa Pouren na ravno ni nikoli zakrivil. Pouren ni še zdaj prost, dasi je bila že pred par tedni v Washingtonu predložena peticija s pol milijona podpisov, ki zahteva njegovo osvoboditev.

Pouren pa ni sam. Enaka usoda, kakor njega, je doletela 5. nov. še dva druga ruska ubežnika v Chicagu, A. Aleksandroviča in Kristiana Rudovica. Prvi je slabotni 20letni mladenič, doma iz Vilne, in po tukajšnjem ruskem konzulu obdolžen "tatvine" v Rusiji. Rudovic, priprost in reven mušič iz baltičskih provincij, je pa obdolžen umora. Oba so izvožali pinkertonci, ki so v službi ruske vlade, in na zahtevo ruskega konzula ju je aretirala zvezina marshal. Aleksandroviča, kteri ni imel zagovornika, so takoj deportirali in je že na poti v Rusijo. Na preiskavo proti Rudovicu je pa k sreči našel odvetnik Peter Sisman, ki je takoj zahteval, da se da mušiču par dni odloga, da se tako dokaže, če zasluži deportacijo ali ne. Rudovic ne taji, da je socialist in da je pomagal ustanavljati znano "baltičsko republiko", ktera je živela le par dni — in to so vsi njegovi "zločini". Odloženo pa trdi, da ni nikdar izvršil umora, ktereja ga dolži ruska vlada. Lokalna ruska socialistična organizacija se je zavzela za Rudovica in je pripravljena položiti jamčevino za njega.

Tako se godi pobeglim žrtvam krvave ruske vlade na svobodnih ameriških tleh. Od zanesljive strani se poroča celo, da je car poslal v Zed. države 60 špijnov, ki naj vohunijo za semkaj pobeglimi ruskimi revolucijonarji. Živela ameriška Rusija!

NAROČNIKOM.

Zadnja (61.) številka "Proletarca" je morala vsled momentnih finančnih potočkov izostati. Prosimo naročnike, da nam to oprostijo. Za izgubo te številke jih bomo odškodovali s prilogo, ktero izdamo pri prvi priliki.

Prosimo pa zveste naročnike, da nas gmotno podpirajo, da se v bodoče več ne pripeti kaj takega.

"APPEAL TO REASON" IN SVOBODA TISKA PRED SODIŠČEM.

Pri zvezinem sodišču v Fort Scottu, Kans., se je 9. nov. pričela obravna proti Fred D. Warrenu, uredniku socialističnega tednika "Appeal to Reason". Warren je obtožen, da je 12. jan. 1907 napisal v "Appealu" "kriminalni" članek. V tem članku je bilo namreč razpisano \$1000 nagrade tistemu, kdor vjeme Taylora, bivšega gubernorja države Kentuckij in ga izroči sodnim oblastem v imenovan državi, kjer je baje izvršil politični umor. In ta razpisana nagrada je baje po postnem zakonu nepostavna, to je, ne bi se smela odprto razpisovati po pošti — dasi ima "Appeal to Reason" pri rokah nad 300 dopisnic, po kterm se je odprto razpisavalo nagrade po raznih policijskih organih v Kansasu za pobeglimi kriminalnimi osebami in razposlalo iste po pošti. Omenjeno razpisano nagrado je napisal Warren v času kapitalistične persekucije delavskih voditeljev Moyera, Haywooda in Pettiboneja, ko je zvezino nadsodišče v Washingtonu zavrglo "habeas corpus" proti nasilnem ropu teh treh mož iz Colorada v Idaho in izreklo, da je bil ta človeški rop — postaven.

Sodrug Warren je bil aretiran in stavljen pod jamčevino 8. maja 1907 in sodišče je določilo, da se prične proti njemu obravna v novembu 1907. Ko je pa došel ta čas, je sodnik preložil obravnavo do maja 1908 — in isti čas zopet do novembra "ko minejo volitve". Med zagovorniki toženceja je tudi znani odvetnik Clarence S. Darrow, kteri je tako krepko zagovarjal Haywooda.

Z Warrenom, oziroma, "Appeal to Reasonom", je na sodni klopi tudi tiskovna svoboda. Če se zgodi, da je Warren spoznan krivim, tedaj je y smrtni nevarnosti tudi ta najboljši in najbolj razširjeni socialistični list, ki je prizadajl ameriškim kapitalistom že toliko bridkih skrbi.

Delavci! Kakor ste pred poldrugim letom stali s Haywoodom in tovarišema v Boise, Idaho, ko so hoteli kapitalisti uničiti organizacijo Western Federation of Miners, tako stojte danes z Warrenom, ko hočejo kapitalisti zatreti delavski tisk.

PO MILOSTI BOŽJI.

Kako milost božja kralje vstvarja?

Čestokrat se čuje govoriti, kako da je postal kedo "po milosti božji" kralj enega naroda ali več narodov skupaj. Ampak ker je zelo zanimivo vedeti, kako je lahko postati kralj "po milosti božji" smo sklenili, da objavimo v to svrhu sledečo kratko sličejo:

Se vsak od nas se še prav dobro spominja o umoru srbskega kralja in kraljice v letu 1903. Takrat je dunajska "Oesterreichische Rundschau" trdila, da je bil pri tej zaroti zapleten tudi sedanji srbski kralj Peter. Zarotniki — je rekla — se niso obvezali samo umoriti kralja Aleksandra za in kraljico Drago, ampak zavezali so se tudi, da proglasijo po smrti Aleksandra za srbskega kralja Petra Karadjordjeviča. — Vo dja zarotnikov, Peter Genčić, je šel v Ženovo, kjer je dobil od princa Petra zagotovilo, da zaradi krvoprolitja ne bo pozval zarotnikov na odgovornost. Zato je dal Peter I. pismeno izjavo, katera se glasi:

Jaz, princ Peter Karadjordjevič se s svojo častjo zaklinjam, da dokler bom na srbskem prestolu jaz in dokler bodo na tem moji potomci, se zarotnikov ne samo že bode kaznovalo, ampak še zagotovljena jim bodo vedno najvišja mesta v državi.

S tem pismom je kralj Peter od krito dokazal, da je sokrivec umora kralja Aleksandra in kraljice Drage, ki se je izvršil dne 22. junija 1903. In sedaj ima ta mož še pogum škandalizirati se nad drugimi. To je seveda moralna oseba, ki živi "po milosti božji."

Tudi je zanimivo, kako je postal sedanji kralj Ferdinand bolgarski knez. O tem pripoveduje dopisnik pariškega "Petit Journala" sledeče:

Meni je natančno vse raztolmačil žurnalst Stambulov, ki se je

še pred kneževim nastopom bavil z vladno politiko s katero zbavi se vedno. Stvar se je zgodila takole: "Šli smo na Dunaj, da tam najdemo potrebnega kneza za našo Bolgarsko. Rabili smo moža, ki bi s svojo rodbino in svojimi vezi z raznimi vladarji zagotovil nam dobrih diplomatskih zvez. Takega moža najti, je pa bila res težavna naloga. Ko smo pa prišli na Dunaj, nas nihče ni hotel sprejeti, nihče poslušati naših želja. Zgodilo se je tako, da smo na večer in ponoči popivali po raznih varjete restavrantih in pivovarnah. To so bili seveda kraji, v katerih smo bili gotovi, da ne najdemo bele vrane, katero smo iskali. Nek večer smo se podali pa v dvorno opero. Med odmorom nam je voditelj pokazoval dame in gospode, ki redno obiskujejo gledališče. Ko je miril s prstom na eno ložo je pa rekel: "Ta je pa prine Ferdinand od Saksen-Koburga, nečak poslednjega francoskega kralja." Koburgo, sem si na to mislil. Lepo je to ime in dobra je francoska družina. Morda bi pa ta mož vendar le lahko postal naš prine. Govoril sem na to z drugimi delegati in smo takoj sklenili, da ponudimo temu princu Ferdinandu našo Bolgarsko. On je sprejel, bil je naš prine in sedaj se je, proglasil za Bolgarskega carja. Sedaj caruje "po milosti božji". To je samo po sebi umevno. Kaj pa da!

"Delavski List".

Življenska sila.

Znanstvenikom se še ni posrečilo dognati vir takozvane življenske sile, to je, sile, ktera nas drži pri zdravju in moči. Vsi se strinjajo s tem, da hrana prerodi izčrpano in mrtev celice telesa, kar dokazuje, da brez potrebne hrane ni zdravja niti življenja. Absolutno je torej potrebno, da vzdržujemo prebavljalne organe v popolnem redu, in kakor hitro opazimo, da izgubljamo apetit ali telesno moč, vživajmo Trinerjevo zdravilno grenko vino. To zdravilo opomore sprejemati in prebavljati jed ter nahrani vsak organ našega telesnega sistema. Priporočati ga je za vse bolezni v želodu in črevih. Jos. Triner, 616—622 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Importiran starokrajski tobak vsake vrste

Za cigarete, pipe in zvečenje Importirane cigare in cigarete.

Vse pristno in po zmernih cenah

Vac. Kroupa

479 W. 18th St. Chicago, Ill.

Slovenski krojač

Izdelujem nove moške obleke po najnovejši modi in poravljam stare po najnižjih cenah. Cenjenim rojakom v Chicagu se priporočam v obili obisk.

Gabriel Vouk,

624 So. Center Ave., cor. 19th St. CHICAGO, ILL.

POZOR! SLOVENC! POZOR!

SALOON

s modernim kegljiščen

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unike smokke. Potniki dobre čedno prenočišče za nizko ceno.

Potrebna točna in izborna. Vsem Slovincem in drugim Slovanom se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,

564 SO. CENTER AVE. CHICAGO

MIRKO VADJINA,

392 W. 18th St. SLOVENSKO HRVATSKI BRIVCO. Na razpolago so kopelji.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Izdravniška preiskava brezplačno. Dasi je že zdavila, 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago. Za dne ure: Od 10. do 12. popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeli bolniki naj pišejo slovesno.

Vac. Tourek

izdelovalec finih

Havana cigar.

Prodaja cigare na škati. Naj se izvršuje točno.

1210 So. Albany Av., Chicago, Ill.

Aka hočeš dobro naravno vino poglasi se pri

JOS. BERNARD

620 Blue Island Avenue

Telefon Canal 842 CHICAGO

Pri njemu dobiš najboljša kalifornijska in importirana vina.

I. STRAUB

URAR

336 W. 18th St. Chicago, Ill.

Ima večjo zalogo ur, verige, zveznov in drugih dragotin. Izvršuje vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni. Obiščite ga!

Frank Kvasnička

Trgovina z železnino, raznim strojem in pohištvo. Popravila peči.

643-645 W. 18th St. Chicago, Ill.

Najbolje in najceneje obuvale kapa pri

John Klofale

631 Blue Island Ave. CHICAGO.

Sprejema tuč in popravlja.

NOVA SLOVENSKA GOSTILNA pri FRANC CECHE.

Rojakom v Chicagu nasmernam, sem zopet odprl svoj novi saloon, kterm točim vedno sveže pivo, dunski vino itd. Dobre smotke na razpisu. Imam tudi prostorno dvorano za vselice, svatbe, zabavne večere itd. Priporočam se v obili obisk. S spoštovanjem

FRANC CECHE, Chicago

568 So. Centre Ave.

Halo, Johny!

Kje si pa bil včeraj? Saj vel kje, tukaj je največ zabave. Ali le ne veš, da je največ zabave v GOSTILNI.

John Košicek,

590 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski!

1628-1638 Unity Building

79 Dearborn St., Chicago, Ill.

Res. 5155 Prairie Ave.

Phone Drexel 7271.

Leopold Salties

ODVETNIK

v kazenskih in civilnih zadevah.

Auto Phone 6065.

Office Phone Main 3065

Residence Phone Irving 60

URAD: 27 METROPOLITAN BLVD.

Severozap. ogel Randolph

in La Salle ulice

Stanovanje: 1217 Sheridan Road.

Pristno domače vino

Belo vino 60c

Rdeče vino 50c

Rdeče staro vino 45c

Rmno vino 55c

Posoda prosta. Te cene veljajo za jemalce od 50 galonov naprej; manjša rena pa niso tudi manjša naročila. Vino pošiljam proti predplačilu ali C. O. D. po val Ameriki.

Priporočam se rojakom tudi za to, da me lepo urejeme gostilne z izbranimi pijačami in v vedno pripravljenim stnim prigrizkom.

Za dobro in točno postrežbo, tudi za pristnost vina jamčim.

JOSIP ZALOKAR

899 Edison Road N. E., Cleveland.

Rimska kuga na Filipinih.

Istinite slike iz življenja in delovanja rimsko-katoliške duhovščine na filipinskih otokih.

Priznavečnik iz kongresnega zapisa 56. kongresa Zedinjenih držav, priobčenih v 665. številu. "Appeal to Reason" poslovenil Ivan Molek.

KONEC.

Odpri se mu oči, in ako se ne zna bradati, je izgubljen. Dajte duhovniku razkošno življenje, vsega zadosti, in naj bo še tako čist in udan veri, zabredel bo v nemoralnost. Nemoralen duhovnik pohajša dobrega duhovna človeka, in jaz ne morem nikakor zanikati, da bi ne bilo med njimi propale — — — — — Senatski dokument števil. 190, stran 118—119, 56. kongres, 2. zasedanje.

Civilni uradniki v ječah.

(Svedoča Francisco Alvaresa, bivšega sodnega pisarja.)

Španski župniki so si podvržili lokalne civilne oblasti, tako da so imeli prvo besedo pri administracijah, sodiščih in pri ekonomskih uradih. Ako je mirovni sodnik razlil župnika, zgor dilo se je navadno, da je bil v par dneh zaprt v ječo ali pa celo deportiran iz dežele, kajti duhovniki so imeli vedno pri roki ovsadbo kot iznajstvo, nepokorščina do španske vlade itd. Glave španske vlade so bile le še gole orodje duhovnikov; prepričani so bili namreč, da so duhovniki s ogromnim bogastvom, nakupljenim v Manili in povsod, — ni postav. Duhovniki so imeli večjo moč kot sam generalni guverner filipinskih otokov. — Senatski dokument števil. 190, stran 258, 56. kongres, 2. zasedanje.

"Absolutni gospod in vladar".

(Svedoča J. C. Mijaresa.)

Farni župnik se je povzpela na stališče absolutnega gospodstva in se je obnašal kot absolutni gospod in vladar ljudi in posestev v svoji župniji. Vse se je moralo ukloniti njegovi volji. Razpolagal je z voljo ljudstva, ki mu je bilo odano, ne iz ljubezni, temveč valed bojazni, in potem zaslužnega ljudstva je nastavljal le take lokalne, civilne uradnike, kateri so njemu ugajali. Volitve so navadno izpadle tako, kakor je hotel župnik, in vsak sklep v mestnem zastopu je bil šele tedaj dober če ga je odobrili župnik. — Senatski dokument števil. 190, stran 254, 56. kongres, 2. zasedanje.

Pravica do zakonske postelje...

(Svedoča dana Jose C. Mijaresa iz Bacoleda. Priča je bila uprta, da zakaj so se ljudje protivili, sklepati ženitne pogodbe pri nekaterih župnikih. So-li zahtevali duhovniki previsoko plačo?)

Ne vem, ali so visoke plače temu vzrok ali ne, vem pa, da se je mnogo ženitnih pogodb razdrlo vsled tega, ker so nekateri župniki zahtevali nedaj, kar

je bilo v navadi v nekdanjih feudalnih časih, namreč neke "pravice", ki so bile znane pod imenom "pernada". Nikakor ni moj namen, da bi šli ali obrekoval koga, kajti dokazem to, če je treba, z imeni oseb, ki so bile prizadete. — Senatski dokument števil. 190, str. 254, 56. kongres, 2. zasedanje.

Duhovniki -- detektivji.

(Svedoča Florentino Forres-a, generalnega pravdnika na Filipinih pod militaristično vlado Zed. držav.)

Vohunsko in detektivsko delo farnih župnikov in njihove lakjive ovadbe pristile so mnogo miroljubnih Filipincev, da so se pridružili revolucionarnim četam. Umirali so raje naglo smrti na odpetem, bojnem polju, kakor da bi doma prestajali počasne muke farskih persekucij, kateri so jih tirale v počasno, a grozovito smrt. Mnogo premožnih in razumnih prebivalcev z dežele in v mestih je pozdravljalo rebeljone, samo zato, ker so bili do kraja siti rovarstva in preganjanja španskih patrijotov in duhovnikov, ki so na kruti način spravili brez števila oseb ob imetje in življenje. Španski duhovniki so bili agentje silnega teokratskega feudalizma, kateri je že stoletja vladal na teh otokih brez najmanjše odgovornosti napram civilnim in vojaškim oblastem, nastavljenim po španski vladi. — Kongresni dokument števil. 190, stran 181—187, 56. kongres, 2. zasedanje.

Duhovniki -- trustijani.

(Svedoča H. P. Whitemarsh-a, ameriškega časnikarskega korespondenta.)

Taftova omistija: Kako je duhovnik oropal svoje župljane?

Priča: Oropal jih je tako-le. Prisilil jih je, da so riž in druge poljske pridelke prodajali njemu in sicer po takih cenah kot jih je sam doletel. Poljedelci niso smeli svojih lastnih pridelkov voziti na trg, dasi sta bila trg in železniška postaja prav blizu.

Taft. kom.: Zakaj so Filipinci sovražili duhovnike?

Pr.: Duhovniki so jih tlačili, izkoriščali, preganjali, ropali in izrabljali njihove žene in hčere, kolikor se jim je zlobilo. — Senatski dokument števil. 190, stran 172, 56. kongres, 2. zasedanje.

*) "Pernada" je bil poseben privilegij nekdanjih plemičev in fevdov, s katerim so smeli pri svojih podložnikih iti k novoporočeni ženi prej kot njen soprog.

eno, bo moral vsakdo sam služiti si kruh, ne pa zanašati se na druge, kakor je to danes.

Nas delavce, ki nimamo ničesar, mora le veseliti razredni boj in bodoči socialistični svet. Truditi se nam ne bo treba od zore do mra ka, kakor danes, in kar producira, bo naše; delali bomo zase in svoje potrebe, ne pa za lenuhe in postavačve v finih oblačilih, kot delamo danes. Zatorej boj kapitalizmu, in celemu kapitalističnemu sistemu! Proč s krvoresi, ki nam tako trdo sedijo na tilniku in se sajo našo kri.

Sodrugji v boj, vsi kot eden! Moj sklep je, da bom vse svoje življenje, do zadnjega diha, povsod kamor pridem, deloval za naše socialistično stranko. In dalje, kjerkoli bom le mogel, skušal bom pridobiti svoje znanee in prijatelje, da se naročijo na "Proletarca". Delajte tudi vi tako, sodrugji širom Amerike. Vsak naj pridobi po enega naročnika in naš list bo napredoval. Povečal se bo, rasel bo in končno, kar je moja srčna želja, mora postati dnevnik; tega nam je krvavo treba, da ne bomo slovenski delavci v Ameriki res vedno odzad. Jaz sicer čitam tudi druge, večje slovenske liste, toda za nas delavce je edino "Proletarec". Podpirajmo socialistične liste, ne pa kapitalističnih!

Pozdravljam vse naše sodruge in zveste čitatelje in čitateljce našega lista, a "Proletarca" pa želim toliko naročnikov kolikor je slovenskih delavcev v Zedinjenih državah.

Luka Hunter.

Beseda "dividenda" vam je najboljši dokaz, da se že danes deli.

Bill Bryan je dokončal svoje politično življenje. Prisostovati mora le še pogrebu demokratske stranke — in to bo njegova zadnja politična ceremonija.

Svetovna politika.

Nacionalne rabuke v Avstriji

so na programu. Nič ne pomaga. To je kakor bolezen, katero človek misli, da jo je z dvajsetimi zdravili po receptu desetih zdravnikov premagal, pa izbruhne prav tedaj, ko se "ozdravljenec" pripravlja na zabavo. Glavna pozornica je sedaj na Češkem. Tépó se v vseh mestih, kjerkoli bivajo Čehi in Nemci skupaj. Kjer je pa ena narodnost v skoraj izključni večini, se pa spravljajo navdušeni nacionalisti nad socialne demokrate. V Pragi so bile rabuke popolnoma nacionalistične; kravali so se večkrat ponovili in in tudi vojaštvo je posegalo vmes. Še sreča je, da se ni zgodilo vsled tega nič hujšega. Grdo so razsajali v Karlovih Varih nemški nacionalci, ki so razbijali šipe na češki "Besedi", na privatnih čeških, pomotoma pa tudi na nekaterih nemških hišah. Drugače je bilo v Topliceah in v Libereu, kjer so nemški nacionalisti naskočili socialne demokrate, ko so demonstrirali za splošno in enako volilno pravico za deželni zbor. Policija je bila očitno zvezana z nacionalisti in razvijali so se pravi boji, v katerih je bilo mnogo ljudi ranjenih. Te rabuke so blazne, ampak kako naj bi bilo drugače v državi, ki je nalašč slepa in noče storiti ničesar, da bi se rešilo vprašanje, ki mora porajati blaznost, dokler se ne reši?

Med Turčijo in Bolgarsko

so se razmere znatno izboljšale. Pričakuje se, da se v kratkem začne neposredna pogajanja med vladama obeh držav. Turčija je pripravljena, priznati neodvisnost Bolgarije, ne pa Vzhodne Rumelije. Ta naj bi bila z Bulgarijo združena samo potom personalne unije.

Napetost med Turčijo in Avstrijo

pojema. Turška vlada je izrazila, da hoče nastopiti proti bojkotiranju avstrijskega blaga. Avstrija hoče baje tedaj odpoklicati svoje čete iz novopazarskega sandžaka, kadar preneha bojkot.

V Srbiji

rogovilijo prenapeteži se vedno. Sedaj se je oglašilo baje že 30.000 prostovoljcev, ki so razdeljeni v dvajset legij. Cela stvar je strahansko romantična. Med drugimi imajo "črno legijo", ki hoče operirati samo z bombami in z dinamitom. Prostovoljci se vpisujejo samo po noči, vsi ukazi se izdajajo po noči... hu! Strašno bi bilo, če ne bi bilo tako smešno! Vsakovrstni telegrami pripovedujejo o 250.000 vojakih in poleg 30.000 prostovoljcev še o nekakih zagorelih rezervah. Pa vendar ve več svet, da niso imeli v srbsko-bolgarski vojni več ko 40.000 mož in še s temi niso mogli opraviti nič proti mnogo slabejši bolgarski vojski. Čemu torej slepe sami sebe? Kajti sveta vendar ne bodo preslepili.

Šesti mednarodni zbor transportnih delavcev

je zboroval konec pretečenega meseca na Dunaju. Zastopane so bile sledeče države: Avstrija, Ogrsko, Nemčija, Švica, Italija, Bolgarska, Francija, Belgija, Dansko, Norveško, Švedsko, Rusija, Finsko, Anglija in Amerika. Sprejela se je resolucija, ki zahteva 1. Razpustitev separatičnih in ustanovitev centralnih železničarskih društev; 2. Pasivno rezistenco ali stavko kot bojovno sredstvo samo tedaj, če uživajo železničarji popolno simpatijo občinstva in če se z nobenim drugim sredstvom, bodisi s pogodbo organizacijam z upravo ali pa s parlamentarnim posredovanjem ne pride do cilja. — Za sedež mednarodne zveze je izvoljen Hamburg.

Srbski prestolonaslednik Gjorgje

se je s posebno deputacijo odpeljal v Peterburg. Da izroči carju Nikolaju lastnoročno pismo kralja Petra. Da je vročkovni Jurček zapustil Belgrad, je na vsak način koristno. Kar se tiče njegove misije, bo pa najbolje, nekoliko počati. Srbska vojna stranka razglasi, da je car sam izrazil željo, da bi Gjorgje prišel k njemu. Posebno verjetno to ni. Vsekakor izvajajo belgrajski rogovileži, da so se nazori v Peterburgu izpremenili in da hoče car podpirati

Srbijo. Car Nikolaj sam noče pač nič, ker je vesel, če noče nihče nič od njega. Ampak, da so se v srbskih vladnih krogih izpremenili nazori, je mogoče. Če je to res, tedaj se je nevarnost za mir povečala. Bolj verjetno je pa, da si hoče ruska vlada pridobiti večji ugled na Balkanu in bo car namrnil Srbijo s skledo lepih besed, ki praktično nič ne pomenijo. Za resne bojne eksperimente ni posebno ugoden položaj na Ruskem. In Srbiji bi peterburški prijatelji "pomagali" tedaj, če bi lahko spravili dobiček v svoj žep.

Rusija

je, kakor se poroča, poslala šest bataljonov z artiljerijo in kavalerijo čez perzijsko mejo proti Tebrisu. To se je zgodilo baje spozumno z Anglijo, ki je dovolila, da Rusija okupira severno Perzijo, češ, da onodni nemiri škodujejo Rusiji. To bi bil začetek delitve Perzije. Če je Anglija Rusom dovolila rop na severu, misli sama na rokovanjstvo na jugu.

Nemški cesar — veleizdajalec.

Nemški dvorni bedak, kateri je po "milosti božji" tudi cesar Nemčije, je zadnje dni izlegel spet tako politično blamažo, da se mu smeje ves civilizirani svet. Cesar je namreč izdal Angliji nemške državne tajnosti in vojne načrte z namenom, da jo pridobi za Nemčijo proti Franciji, s katero se je nemška vlada sprla radi afere v Casablanci v Maroku, kjer je francoski konzul sprejemal v svoje varstvo nemške begune. Toda nemški kronani osel se je grdo prevaril. Anglija ni samo obrnila hrbet Nemčiji, temveč se je očitno zvezala s Francijo. Zadnji se je pridružila še Rusija in tako je Nemčija sedaj osamljena in v zadavi enablanski afere se bo morala hote ali nehoti udati francoskim zahtevam če noče doživeti vojne, v kateri bi pa učakala le poraz.

In sedaj se cela Nemčija jezi na svojo kronano "diko", klowna Viljema, ki jo je tako imenitno zavozil. V parlamentu grmijo proti njemu in ga očitno nazivajo veleizdajalec; s tem imenom ga je napadel tudi znani Harden v svojem časopisu "Zukunft", v katerem tudi obenem zahteva, da mora cesar odstopiti. Če ta kronana pokveka res odstopi, potem mora dobi službo v kakem ameriškem cirkusu.

Kitajski vladar umri.

13. t. m. je umrl v Pekingu kitajski cesar Kwang-Hon. Nasledil ga bo njegov brat Tsai-Feng.

Pettibonejev spomenik.

Zavedni delavci na Zapadu zbira jo doneske za spomenik, ki se ima postaviti na grobu Geo. A. Pettiboneja, kateri je umrl 5. avgusta t. l. Pettibone je dobro znan vsem ameriškim delavcem izza laske zgodovinske obravnave v Boise, Idaho. Kapitalistična "črna roka" na Zapadu ga je držala s tovarišema Moyerem in Haywoodom po nedolžnem skoro dve leti v ječi, kjer si je Pettibone nakopal neozdravljivo bolezen, ktera ga je tudi spravila v prezgodnji grob.

Listu v podporo.

Soc. klub št. 10, Aurora, Ill., \$1.25; A. Andolsek, Cleveland, O., 25c.; John Jereb Chicago, \$1.00.

SLOVENCEM V POGLED.

Cenjeni zdravnik: —

Jaz se Vam iskreno zahvalim za Vašo naklonjenost, katero ste mi kazovali za časa moje bolezni. Uverjena in prepričana sem, da sem, da sem le po Vaših zdravilnih zadobila popolno zdravje, nad katerim sem bila skoro obupala. Sedaj pa se počutim zdrava ko kedaj pred boleznijo, zato Vas priporočam vsem rojakom in rojakinjam po širni Ameriki. —

Vas pozdravljam, ter bilježim z vsem spoštovanjem Vaša hvala-ležna

Lucija Tori,

Box 126, Meadow Lands, Pa.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Urađuje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.

885 So. Ashland Ave.

Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

"Radnička Straža"

je edini hrvatski socialistični list v Ameriki. Izhaja vsako drugo sredo in stane \$1.00 NA LETO. Naslov: "RADNIČKA STRAŽA", 115 FISK ST., CHICAGO, ILL. Priporočajte ta list bratom Hrvatom!

Slovencem in Hrvatom!

namenjamo, da izdelujemo raznovrstne

obleke, po najnovejšem kroju. Unijako delo; trpečno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, k apa. dajli v delokrog oprave—oblek. Pridite in ogledajte si našo izlobo. Z vsem spoštovanjem

GOSTILNA, dobro in vedno preskrbljena z najboljšimi pijačami, unijskimi smodkami in prostim prigrizkom.

Dvorane, za društvenene seje, svatbe, zabavne večere, veselice itd.

Potujoči rojaki vedno dobro došli.

Priporočam se vsem v mnogobrojen obisk

Frank Mladič

587 SO. CENTRE AVE., CHICAGO, ILL.

Spomin na ženitvanjski dan.

Sezona ženinov in nevest prihaja. Če se ženite, je važno za vas, da si omislite dobro sliko kot spomin na vaš ženitvanjski dan. Dobro sliko, da boljše ne morete dobiti, vam izdela

izkušen fotograf,

391-393 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

Ima večletno skušnjo in izdeluje najfinejše fotografije po zmernih cenah.

TELEFON CANAL 287.

USTANOVLJENO 1883.

Slovenci Pozor!

Ako potrebujete obleke, klobuke, srajce, kravate, ovratnike ali druge potrebne reči za moške — za delavnik in praznik, tedaj se oglašite pri meni, kjer lahko govorite v svojem materinem jeziku.

Cistim tudi stare obleke in izdelujem nove po najnovejši modi in nizki ceni.

JURAJ MAMEK 581 Center Avenue, blizu 18. ul., Chicago

ZEMANOVO "GRENKO VINO",

je najboljšo zdravilo svoje vrste, izvrstno sredstvo proti boleznim želodca, črev in ledvice, čisti kri in jetra. NEPRESEGLJIV LEK ZA MALOKRVNE ŽENE IN DEVOJKE.

Izdelano iz najboljšega vina in zdravilnih zelišč.

ZEMANOVA "TATRA",

želodečni grenček. Tatra je izdelana iz zdravilnih zelišč tatranskega gorovja, zdravi živčne slabosti, podpira lahko prebavo želodčno in se je dobro obnesla proti bolestim revmatizma.

Dobiti v vseh slovenskih salunih kakor tudi pri izdelovalcu teh najboljših zdravil.

Prodaja na debelo in drobno najboljša Californijska vina.

B. ZEMAN, 777 Alport Street, Chicago, Ill.

ALOIS VANA

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

82-84 Fisk St.

Tel. Canal 1405

DR. F. J. PATERA

Ordinuje: na severozah. voglu

ASHLAND IN MILWAUKEE AVE. od 12. do 3. ure popold.; od 7. do 8. ure zvečer v ponedeljkih, torkih, četrkih in petkih.

Telefon Canal 180.

Strahovi.

Svarilo vsem rodoljubnim Sloven-
cem.
Opomin vsem dobrim katoličanom.
(Ponatis iz R. P.)

(Nadaljevanje iz konca iz 53. šte-
v. "Proletarec.")

SOCIALISTIČNI SVET.

Še se zdi marsikomu neverjetno, da bi se socializiranje delavnih sredstev bistveno učinkovalo na družabno življenje. Najprej se jim zdi nemogoče, da bi se tako silno spremenila lastninska pravica, čeprav se je v preteklosti že ne-
štokrat predručala. Taki skeptiki naj le, če nočejo na-
tano študirati ekonomistične zgodovine, pomislijo na državne okupacije in aneksije, na padce fevda in odpravo tlake, na odpravo suženstva, na vojaške rekvizi-
cije v času vojne, na podržavlje-
nje železnice, pošt, na državne mo-
nopolne soli, tobaka, alkohola, na prisilno ekspropriiranje v držav-
nem, deželnem ali občinskem in-
teresu, pa se jim ne bo zdelo ne-
strašno, ne-nemogoče, da bi druž-
ba prevzela ostala prometna sred-
stva tako kakor železnice, ostale
industrije tako kakor tobak ali
sol in izmenjevalna sredstva tako,
kakor je danes denar državna pre-
rogativa.

Ampak če v današnji družbi ži-
veji in v njenem duhu misleci
ljudje končno priznajo dokazom
veljavo in zaeno verjeti, da je
podružabljenje delavnih sredstev
mogoče, se jim naskrat izpreme-
ni to, kar je bilo prej veljansko,
v malenkost. Misleci, da je stvar
strašansko modra, začno razkla-
dati, da življenje ni samo gospo-
darstvo; na dnevni red pridejo
"višji cilji", ideali, duševna plat
življenja; socializem je hipoma
degradiran. Kaj se bo — vpraša-
jejo — tedaj izpremenilo? Morda
bodo res vsi ljudje siti, ampak
kakšno bo življenje? Vse se bo
sukalo samo okoli gospodarstva;
zavladal bo najpustejši materializ-
em, železce bo najvišji bog in
bolj je, poginiti lakote s sreem,
polnim idealov, kakor pa živeti v
taki surovi puščobi.

Ne vprašujemo, kakšni so včas
ideali takih idealistov. Gotovo je
pač, da se marsikdo izmed njih lo-
že zano ne ukvarja z vpraševanjem
želodea, ker mu ni treba. Ampak
če ne stoluje njegov bog v kuh-
nji, ga najdemo v banki, v kateri
ima stranjene svoje tisočake in
pomnoževanje tistih lepih papir-
jev je njegova glavna skrb. Ideale
priporoča drugim ljudem, koliko
jih ima sam, pa ne ugane nihče.
Toda vse to nas le malo briga; da
je v sedanji družbi le redkokdaj
zlato, kar se sveti, itak vemo.
Vendar pa se godi tudi v sed-
njem svetu marsikaj, kar temelji
to pobja teorijo o absolutnem in
izključnem materializmu socia-
lizma.

Spomnimo se, da se bojuje za
uresničenje socializma tisti del
človeštva, ki prenaša največ muk
in težave. To seveda ni čudno.
Velevkapitalist je z današnjim re-
dom vsaj relativno zadovoljen, pa
si ne želi, da bi se izpremenil. Ti-
sti, ki jih najbolj tlačijo, imajo
največ interesa, da bi izbredli
iz nje. Drugače niti biti ne more,
kakor da se organizirajo v prvi
vrsti delavci.

Ampak kdo more reči, da v tej
organizaciji ni idealizma? Zlasti
v prvih začetkih je življenje orga-
niziranega delavca, socialnega de-
mokrata prav tako mučeniško,
kakor je bilo življenje starih
kristjanov v dobi rimskih, novi
verj sovražnih cesarjev. Morda še
bolj. Kajti vse moči gospodujoče
družbe se združujejo zoper njega.
Gospodar mu odpoveduje delo;
oblasti ga preganjajo s hišnimi
preiskavami, s sodniškimi proce-
si, z zaporom in z ječo; politični
nasprotniki, celo nezavedni tova-
riši ga sovražijo, zbadajo, zasme-
hujejo in zaničujejo. S celo dru-
žino zabrede včas v najstrašnejšo
bedo. Od mesta do mesta roma, da
bi našel dela in kruha, a kjerkoli
potrka, se zapirajo vrata pred
njim, ker je v njegovi delavni
knjižici hjemu neznano znamenje,
da je "nevaren puntar in socia-
list." Koliko energije in koliko
čistega, svetlega idealizma je tre-
ba, da ostane s svojo lakoto, ob
žalostnih pogledih svoje žene in
ob joku svojih otrok zvest sam
sebi in svojemu prepričanju!

Kakšno notranjo moč mora imeti
socializem, da vzgaja take ju-
nake!

Socializem ima urediti gospo-
darsko življenje. Tako ga ima
urediti, da izgine gospodarsko su-
ženstvo, torej tudi gospodarsko
gospodovanje.

Ekonomija ne izpolnjuje vsega
življenja. Ampak gospodarstvo
je temelj, na katerem stoji in se
razvija človeška družba; če se
nima zemlje pod nogami, se ne
morejo loviti ideali nad oblaki. S
socializiranjem delavnih sredstev,
z sistematično ureditvijo dela in
razdeljevanja, se zagotovi mate-
rialni obstanek vsemu ljudstvu.
Tista da bi moralo gmotno življe-
nje tedaj za vse postati borno in
sijajno, je bosa, ker bi že s ti-
stim sredstvi, ki se sedanjim druž-
bi na razpolago, vsi ljudje lahko
bolje živeli, če bi se izdelovalo za
dejanski potrebo in če bi izdelki
res prišli med ljudi, ne pa čakali
v skladiščih na profit ali pa na
strošene. Strah pomanjkanja
plaši v kapitalistični družbi, v so-
cialistični ga ni več.

Ampak drug je strah, da bo
tedaj ves svet veljkanska prisilna
delavnica in vsak človek jetnik.
Strah, ki je zopet znotraj votel,
zunaj ga pa nič ni. Če bi socia-
lizem res vtešil tak smoter, je nad
vse gotovo, da ne bi mogel obstati
teden dni. Naše ječe, prisilnice
i. t. d. so pač le zato mogoče, ker
so samo otoki v morju drugačnega
sveta. Naj se spuntajo vsi prisil-
ljeni enega zavoda: Vodstvo raz-
polaga lahko z dvakrat, trikrat,
desetkrat, stokrat večjo močjo, ki
igraje premaga upornike. Socia-
listični svet pa bi bil po mnenju
strahovidecev ves ena ječa: vsi
ljudje, izveniš morda nekoliko pri-
ganjačev, bi bili prisiljenici. Kdo
naj verjame, da bi trpeli nasilje,
ko pač ne bi mogla priti z Marsa
armada, da bi jih premagala?

Delati bo že treba v socialistični
družbi. Toda ta beseda pomeni vse
kaj drugega kakor dandanašnji.
Kajti navadna logika povde, da bo-
do ljudje pač od dela zahtevali
vse, kar potrebujejo, a da si bodo
tudi olajšali delo kolikor bo le
mogoče. Bogastvo plodov se mora
pomnožiti vsled ureditve dela.
Trud se pa zmanjša, ker postane
družbinski delavec za družbo tako
dragocen, da bo za njegov blagor
vse drugače poskrbljeno, kakor
sedaj. Če se dandanes žrtvujejo
bogastva za rejo zlahtnih in moč-
nih konj, bo dodoča družba skrbela
za blemenitev in okrepčanje
človeka v prvi vrsti. Interesi druž-
be se bodo v tem oziru povsem
vjemali z interesi posameznika;
mnogostevilnost človeštva je v se-
danji gospodarsko anarhični druž-
bi nevarna za one, ki posedujejo
in vladajo. V socialistični družbi
bo blagoslov, kajti čim več rok,
tem večje bo družabno bogastvo
in tem lažje bo ustvarjanje.

Novim, bolj rejenim, pred vsa-
kovrstnim boleznim in neizgodam
bolje zavarovanim ljudem bo mar-
sikal igrača, kar je sedanjim ve-
lik trud. Ker izpolnitve delav-
nih sredstev ne bo nikogar poga-
njala v bedo, pač pa koristila
vsem, se bo tehnični razvoj po-
vzdigoval tem bolj, ker bo tudi
veliko več talentov prostih za nje-
ga pospeševanje. Krepejši člo-
vek bo torej imel lažje delo in
manj dela. Če bi ob sedanjih
sredstvih zadostovalo štiriurno
dnevno delo za vse potrebščine, je
jasno, da se bo delavni čas ne-
znansko skrajšal v novih razme-
rah, ko bodo mehanični pripomoč-
ki boljbolj prevzemali človeško
delo. Tisti trud, ki končno še o-
stane človeku kot obligatorična
dolžnost, bo tako malenkosten, da
bi bilo smešno, bati se ga in z njim
konstruirati "ječe" in "prisilne
delavnice."

Bojazlivec najdejo že še drug
strah. Če ne bo dosti dela, bodo
ljudje zarjaveli od same lenobe.
Ampak — kako da ne zarjav-
dandanes tisti, ki jim ni treba ne
kopati temlje ali premoga, ne ko-
vati železa, ne prenašati tovorov,
sploh ne opravljati dela v ožjem
pomenu? Namesto da po sili išče-
jo take ugovore, naj rajši nekoli-
ko pogledajo v večja mesta, kjer
so socialistično organizirane pro-
letarske množice. Recima na Du-
naj. Več let predavajo že vsenič-
liških profesorji v takozvanih po-
ljudnih vseničliških tečajih. Usta-
novljeno je veliko društvo "Volks-
bildungsverein" z znanstvenimi
kabineti, knjižnicami i. t. d. Na
tisoče delavcev, učiteljev, malih

JUNGLE

(Copyright, 1905, 1906, by Upton Sinclair.)

Angleški pisatelj Upton
Sinclair z avtorjevim
dovoljenjem prevaja
Ivan Kaker.

(Nadaljevanje)

Toda vprilo mrtve One Jurgis pač ni mogel na to misliti, da bi
svojega otroka zapustil. Da, pravi, poskusiti hoče, že zaradi Anta-
nusa. Malič k nebo stradal, — isti hoče takoj na delo, da že jutri, ni
na Onin pogreb ne bo čakal. Lahko se nanj zanašajo, besedo bo držal,
in naj potem pride, kar hoče.

In tako se je odpravil drugo jutro pred dnevnim svitom na pot s
skelečo glavo, ranjenim srcem in ves potr. Ubral je smer naravnost
k Durhamovim gnojinarjam, da vidi, če more še dobiti svoje prejšnje
mesto. Toda boss je zmalal z glavo, ko ga je uzrl, — ne, njegovo
mesto za zasedeno že davno, in tudi nobeno drugo ni prosto zanj.

"Ali mislite, da se bo ktero za me spraznilo?" uprašal Jurgis. "Saj
lahko čakam."

"Ne," odvrne oni, "raje ne čakajte, ne bi se splečalo. Za Vas
tukaj ne bo dela."

"Jurgis ga začudeno pogleda. "Kaj pa vendar?" uprašal. "Mar
nisem storil dela?"

Nadpaznik zapiči vanj hladen, brezbrizen pogled in ponovi: "Ne
bo nič za Vas, kakor sem že rekel."

V Jurgisu se je vzbudil gotov sum; slutil je, da ne pomenja zanj
nič dobrega; odesel je s teškim srem. Napotil se k oddelku, kjer se
dela od ure, in čakal tam ure in ure, popolnoma teš, z množico lačnih
nesrečnežev, dokler ni prišlo nekaj policistov, ki so s krepeli razgnali
ljudi. Danes torej še ni bilo nič z delom.

Jurgis se je v teku svojega dolgega dela v klavnicah seznanil z
mnogimi osebami: z gostilničarji, ki so mu dali na vero kako merico
žganja in košček kruha z maslom, s člani svoje stare delavske zveze,
od katerih si je v sili mogel izposoditi kak nikelj. Ni se mu torej šlo
za življenje in smrt; lahko je iskal dela ves dan in se zvečer vračal, in
tako se je mogel preživeti cel teden, kakor so to delali vsak dan stoteri
in tisočeri. Med tem pa je šla teta Elzbieta beračit v okraj Hyde Park,
in otroci so prinašali domov dovolj, da so potolažili Anielo in da so se
mogli vsi živeti.

Koncem tega tedna brezkončnega čakanja in potikanja v strupe-
nem mrazu s kratkimi oddih v gostilnah zasmejala se je Jurgisu čisto
nepričakovana sreča. Zdelo se je, da mu je usoda naklonila delo v
velikih Jonesovih klavnicah. Opazil je delovodjo pri odprtih vratih
mimo iti in ga poprosil za delo.

"Ali znate voziti lovrijo?" uprašal delovodja, in komaj je izgo-
voril zadnjo besedo, že je Jurgis zaklical: "Da, gospod!"

"Kako se pišete?"

"Jurgis Rudkus."

"Ste-li v klavnicah že delali?"

"Da."

"Kje pa?"

"Na dveh mestih — v Brownovi klavnici in v Durhamovi gnoj-
narni."

"Zakaj ste delo pustili?"

"Prvič je bila neizgoda, in drugič sem moral za en mesec v zapor."

"Razumem! No, poskusiti hočem z Vami. Pridite jutri zjutraj in
uprašajte po gospodu Thomasu."

Jurgis je zdiral domov z veselim sporočilom: dobil je delo! Muka-
polno čakanje je minilo. Preostala družina je obhajala večer z malo
veselico, in drugo jutro je stal Jurgis že eno polno uro prej pred vr-
tmi, predno so se odprla. Delovodja je prišel kmalu poteni; ko je Jur-
gisa ugledal, se mu obraz zmračil:

"O," reče, "obljubil sem Vam delo, kaj ne?"

"Da, gospod," odgovori Jurgis.

"Obžalujem, zmotil sem se. Ne rabim Vas."

Jurgis ga gleda kakor okamenel. "Kaj naj to pomenja?" zaječi
s težavo.

"Nič drugega, kakor da Vas ne rabim," reče mož trdo.

In zopet opazi Jurgis isti mrzli, sovražni pogled, kakor pri nad-
pazniku v gnojinarjni. Vedel je, da bi bila vsaka nadaljna beseda brez-
uspešna; zatorej se je obrnil in odšel.

V gostilnah so mu mogli možje popolnoma natanko povedati, kaj
to pomenja; gledali so ga sočutno, — revež je zaznamovan v črnem
imeniku! Kaj je vendar zakrivil? Kaj svojega bossa je pretepel? Bog v
nebesih, potem bi moral to vendar vedeti! Ravnotako lahko bi računal
na to, da postane ehikaški župan, kakor dobiti po tem dogodku delo
v klavnicah! Čemu je vendar zapravljajal po nepotrebnem čas? Bil je
v tajnem zaznamu, v vsaki pisarni v vseh klavnicah, naj bo že majhna
ali velika. In zdaj vedó za njegovo ime tudi že v St. Louisu in New
Yorku, v Omahi in Bostonu, v Kansas City in St. Josephu. Spoznali
so za krivim in obsodili, brez zaslišanja in brez priziva; nikdar več ga
nobena klavnica ne bo sprejela v delo, — ne maraja ga niti za snajenje
hlevov, niti za najslabše drugo delo. Saj lahko poskusim, če hoče, kakor
jih je poskusilo na stotine pred njim in prepričali so se sami o tej ža-
lostni istini. Povedal mu ne bodo o tem nikdar ne besede; vedno bo
zvedel le to, kar je zvedel danes, namreč to, da ga ne rabijo. In prav
nič bi mu ne koristilo, če bi tudi povedal drugo ime, — družba je imela
svoje volune, ki so bili nastavljeni samo v to svrhu, in v nobeni klav-
nici bi ne delal dalje kakor kvečjemu tri dni. Za klavničarje je bil
tajni imenik velike vrednosti, kot svarilo za njihove ljudi in kot
sredstvo za volivno agitacijo ter da se potlači politična nezadovolj-
nost med delavstvom.

Jurgis se je vrnil domov in povedal vse, kar je zvedel. Nahajal se
je v krutem položaju; tu v tem okraju bil je doma; bil je to kraj, na
katerega se je privadil, in ranotako tudi njegova družina, — in zdaj
mu je onemogočeno dobiti tukaj kako delo. V klavniškem okraju ni
bilo drugega nego klavnice, in zato je pomenjalo to toliko, kakor če
bi ga pregnali z doma.

(Nadaljevanje.)

uradnikov, ki so delali ves dan,
pohiti zvečer na predavanja, k
eksperimentacijam, za društvene
čitalnice. Dokler ni bilo tega, so si
delavci sami s težkimi žrtvami
in z velikim trudom snovali svoja
izobraževalna društva, ki so se
razvila v velike institucije. Pro-
fesorji so večkrat pripovedali, da
je to delavsko občinstvo najhva-
ležnejši učeniški material.

Težko je, dokazovati onemu, ki
v teh pojavih ne vidi dokaza, da
je ljudstvu potreba po kulturni
globoko vcepljena v organizem...

Odkar se je ustanovilo prvo de-
lavsko izobraževalno društvo, se
je delavni čas v industriji precej
skrajšal. V marsikaterem podjet-
ju, kjer se je pred par desetletji
garalo 15, 16 ur na dan, se dela
sedaj po devet. In kakšna je po-
sledica? Ljudstvu namenjene kul-
turne institucije se pomnožujejo,

povečajo, število obiskovalcev iz
delavskih krogov narašča, pro-
grami se razširjajo. Pred dvajse-
timi leti bi se bil smejal človek, če
bi bil slišal, da hočejo industrial-
ni delavci pogledati Rim, Pariz,
Kristianijo. Z Dunaja hodijo se-
daj vsako leto velike skupine de-
lavcev z dobrimi voditelji na take
izlete, kjer se osvežujejo in po-
učujejo obenem.

Samo v izprideni družbi, v kate-
ri se smatra delo za ponižujoče, je
prebitek časa nevaren. Kjer vsi
delajo, je tudi tekmovanje v ple-
menitem užitku splošno. To pa ne
pomeni nič drugega, kakor povi-
šanje kulture.

Kdor vidi v socializmu straho-
ve, naj izpraša svojo vest. Pre-
pričal se bode, da mu jih le ona
vstvarja, če je slaba. Poštati stra-
šijo v kapitalističnem svetu, v
temni noči in o belem dnevu, so-

Pozor Rojaki!

Gotovo pomoč v bolezni zadobite, ako se obrnete
na Dr. R. Mielke-ja, vrhovnega zdravnika naj-
starejšega in najzanesljivejšega zdravniškega
zavoda za Slovence v Ameriki:

THE COLLINS N. Y. MED. INSTITUT

On ima nad 40 letno prakso v zdravljenju
vseh bolezni ter EDINI ZAMORE JAMIČTI
za popolno ozdravljenje vsake notranje ali zu-
nanje bolezni, pa naj bode ista akutna ali za-
tarelata (kronična), kakor:

bolezni na pljučah, prsih, želodcu, črevah, jetrah,
bolezni mehurju, vse bolezni v trebušni votlini, — potem
v nosu, glavi in grlu, nervoznost, živčne bolezni, bolezni
srca, katar, prehlad, težko dihanje, bronhialni, prsni in pljučni
kašelj, bljuvanje krvi, nepravilno prebavo, neuralgijo, reumatizem,
gibt, trganje in bolečine po udih, zlato žilo, grizo, otekline,
vodenico, padavico ali božjast, nemočnost v spolnem občevanju,
polucijo, posledice onanije, šumenje v ošesih in tokiz ušes, gluhost,
izpadanje las, mazulje, srbečino, lišaje, hraste in rane, vse bo-
lezni na notranjih ženskih ustrojih, glavobol, neredno mesečno
čiščenje, belitok, padanje maternice, neplodovitost i. t. d.

On edini na posebni moderni način hitro
in zanesljivo ozdravi jetiko in sifilis, kakor tudi
vsako tajno spolno bolezn moža in žene.

Zdravljenje spolnih bolezni ostane tajno.

ZATORAJ ROJAKI! Ako ste bolni ali slabi
ter Vam je treba zdravniške pomoči, ne odlašajte z
zdravljenjem in ne obračajte se na zdravnike in zdrav-
niške zavode, katerih delovanja ne poznate, ker tako
brez koristi trošite težko prisluženi denar, temveč na-
tanko opišite. Vašo bolezen v svojem materinem jeziku
in pri tem naznanite koliko časa traja, kako je nasto-
pila in vse podrobnosti ter pismo naslovite na spodaj
označeni naslov, potem smete mirne duše biti prepri-
čani v najkrajšem času popolnega ozdravljenja. —
Ako pa Vam bolezen ni znana, pišite po obširno knjigo
ZDRAVJE, katero dobite ZASTONJ, ako pismu pri-
ložite nekoliko poštinih znamk za poštino.

Vsa pisma naslavljajte točno na sledeči naslov:

THE

COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE
140 WEST 34th ST., NEW YORK N. Y.

Hermankovi praški

so najboljša zdravilo za glavobol
in neuralgijo.

Ustavijo bolečine v 15 minutah.
Cena 25 centov.

J. C. HERMANEK, lekarnik,
585 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Fino Opremljena Gostilna

z najboljšimi pijačami kakor z Atlas
in Pilsen pivom, vinom in raznovrst-
nimi likerji, dalje s smokami in pro-
stim "lunchom".
Zastopstvo najboljših parobrodskih črt;
prodaja parobrodskih listkov in pošila-
nje denarja v staro domovino.
Postrežba točna in solidna.

Mohor Mladič

Novi prostor:
583 So. Centre Ave.
voge 18th St. Chicago, Ill.

M. Lacković in Fr. Smetko

378 West 18th St., Chicago

MODERNO OPREMLJENA SLOVEN-
SKA TRGOVINA Z JESTVINAMI
(GROCERJA.)

Najboljši riž, kava, čaj, moka itd.,
sploh vsakovrstno domače in prekomor-
sko blago vedno sveže po najnižji cen
na prodaj.
Na zahtevo razvažam blago tud na
dom, za kar nič ne računim.

Joseph Kratky,

575 W. 17th St., Chicago, Ill.
Izdelovalec najfinejših cigar
vsake vrste.
Na debelo in drobno.

cializem pa je magična moč, ki jih
premaga in trešči v brezdnost, ka-
kor so svetli bogovi mitologije
premagali Titane. Ponočni ptiči,
ki se boje svetlobe, krokaajo nad
socializmom; komur je mila soln-
na luč, ga pozdravlja, kajti kadar
zmaga socializem, se bo zasvetilo
po zemlji in strahov bo konec.

E. Kristan.

Valentin Potisek

GOSTILNICAR

1237-1st St., La Salle, Ill.
Toči vse, gostilni podrejene pijače
inse priporoča rojakom za obilen obisk.
Postrežba točna in solidna.

Pozor Rojaki Slovenci!

Prevzel sem na novo opremljeno go-
stilno "TRIGLAV" od brata Mohorja.

Točim sveže pivo, domače vino in
druge raznovrstne pijače, na razpo-
lago imam moderno keglisce in poru-
čim vedno pripravljeno prenočišče.
Postrežba točna in solidna. Pri-
poročam se za obili obisk.

John Mladič,
617 So. Centre Av., Chicago, Ill.

KUPUJTE PRI

Albert Lurie Co.,
567-69-71-73 Blue Island Ave.
CHICAGO, ILL.

Velika trgovina z me-
šanim blagom.

Zmerne cene vsak dan.

SVOJO FINO OPRAVLJENO
unijsko

BRIVNICO

priporočam vsem bratom Slovincem

JOHN HORVAT

610 Centre Ave., Chicago, Ill.

Slovenski in hrvatski časniki na raz-
polago.

John Krika,

slovenski
BRIVEC

v Chicago, Ill.

131 W. 16th St.